

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 11, jaargang 3, november 2003

Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@probiblio.nl. Uitgave: Vereniging PBC's.

Van de redactie

OCenW wil volgend jaar de inzet van de 5,5-miljoenregeling evalueren en dus niet op voorhand op de huidige wijze verdergaan. Dat lijkt een goed idee. Nu minister M. van der Hoeven er achter komt dat de onderwijsvernieuwing misschien niet in alle opzichten geslaagd is, kan het geen kwaad eens tijdig nauwkeurig te bekijken of we met de bibliotheekvernieuwing wel op de goede weg zijn. Natuurlijk gaan er dingen goed, al was het alleen al de vergroting van de betrokkenheid van de overheden. Maar er zijn wel objectieve kwaliteitscriteria nodig om te kunnen bepalen of de vernieuwing ook echt een *verbetering* wordt. Voor het extra OCenW-bedrag van € 20 miljoen (ingaaend 2007) zijn al weer verschillende bestemmingen bedacht. Maar waar blijven de kwaliteitscriteria?

Er zijn ook objectieve criteria nodig om te kunnen bepalen of de *schaalverkleining* die er voor veel voormalig "aangesloten bibliotheken" tegelijk gaat optreden met de schaalvergroting van de naburige "zelfstandige bibliotheek" wel leidt tot meer efficiency. Waar blijven de overtuigende berekeningen die aantonen dat vooronderstellingen op dit vlak ook werkelijk kloppen?

In veel gemeenten en provincies is in deze tijd van bezuinigingen het uitgangspunt dat de hele operatie budgettair neutraal moet verlopen. Kan dat werkelijk? Hebben T&G, B&C, BMC, DVC, DB, AA, L of E al opdracht gekregen om ook daar eens serieus naar te kijken?

Is het toeval dat de nuchtere provincies Groningen, Drenthe en Overijssel, waar destijds het minste aantal mensen op Fortuyn gestemd heeft, kiezen voor het *netwerkmodel*, met onderlinge samenwerking en verbondenheid?

Wim Keizer
14 november 2003

Koepelconvenant krijgt zwaar-weer-bijlage

OCenW, IPO en VNG hebben 20 oktober in een bestuurlijk overleg besloten het Koepelconvenant te laten bestaan, maar het aan te passen aan "de economische omstandigheden". Er komt een bijlage bij het convenant waarin "tempo en beschikbare middelen (niet alleen die van OCenW) met elkaar in overeenstemming worden gebracht". Ook zal aandacht worden besteed aan door bibliotheken te behalen prestaties en de betere inzet van bibliotheken voor politieke en maatschappelijke doelen. Een ambtelijke werkgroep gaat dit voorbereiden. Zo mogelijk voor het eind van het jaar, maar indien voor de zorgvuldigheid noodzakelijk later, stelt het bestuurlijk overleg de tekst van de aanpassing vast.

Binnenlands Bestuur van 7 november meldt: "Gemeenten, rijk en provincies hebben afgesproken dat de invoering van de basisbibliotheken in een wat lager tempo zal geschieden. Met name de gemeenten staan onder druk, zegt Lydia Jongmans van de VNG. 'Gezamenlijk geven de gemeenten in 2003 367 miljoen euro uit aan de bibliotheken, dat is eenderde van hun cultuurbegroting. Daarmee is er wel een grens bereikt'."

SOOB pleit voor afkoop leenrecht door OCenW

Het bestuur van de Stichting Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB), bestaande uit alle directeurs en regiodirecteurs van de Noord-Hollandse openbare bibliotheekorganisaties, heeft er 12 november in een brief aan staatssecretaris M. C. van der Laan op aangedrongen het extra bedrag van € 20 miljoen dat OCenW ingaand 2007 wil vrijmaken voor de bibliotheekvernieuwing

voor een groot deel aan te wenden voor de afkoop van het leenrecht, waar zo'n € 15 miljoen mee gemoeid is. De SOOB schrijft hierover:

"Voorkomen moet worden dat de gelden voornamelijk worden ingezet voor landelijk ingezette projecten die vervolgens, als het op implementatie en exploitatie aankomt, bij de afzonderlijke (basis)bibliotheken worden neergelegd".

"Een algemeen, financieel probleem waar alle openbare bibliotheken mee te maken hebben betreft het leenrecht. Door middel van een omvangrijke administratieve procedure, die op zich al de nodige kosten met zich meebrengt, worden er op basis van de uitleengegevens jaarlijks door alle openbare bibliotheken bedragen betaald aan de Stichting Leenrecht. Deze Stichting keert het geïnde geld via al even omslachtige procedures uit aan de rechthebbenden, de auteurs of makers van de uitgeleende materialen.

Al jarenlang bestaat in het bibliotheekwerk de brede wens dat het rijk het leenrecht namens alle openbare bibliotheken afkoopt, zoals dat van begin af aan door OCenW ook voor de universiteitsbibliotheken wordt gedaan".

"De SOOB acht het logisch dat aan deze afkoop de voorwaarde wordt verbonden dat de bibliotheken het vrijkomende geld aanwenden voor versterking van de bibliotheekvernieuwing, met name gericht op versterking en verbreding van de samenwerking met onderwijsinstellingen, de intensivering van "leren buiten de school" en andere politieke en maatschappelijke prioriteiten van de partners van het Koepelconvenant".

Stuurgroep roept op bibliotheken te ontzien

De landelijke stuurgroep bibliotheken heeft 3 november in een brief aan alle gemeenten het volgende geschreven: "De gemeente speelt een vitale rol in de positionering van de bibliotheekfuncties in de samenleving. In de afgelopen periode is er al veel op gang gebracht, maar het proces is nog zeker niet afgerond. De situatie op gemeentelijk niveau is naar onze indruk wisselend. We zien fantastische initiatieven, maar ook

stilstand. In sommigen gemeenten is het bibliotheekwerk uitgezonderd van bezuinigingen, in andere blijkt wel degelijk te worden gesneden of lijken voornemens hiertoe te bestaan. Het zal u niet verbazen dat vooral de bezuinigingen ons zorgen baren.

Het is niet voor niets dat de bibliotheekfunctie op rijksniveau gespaard is gebleven. Uit een recente rondgang langs de provincies is ons gebleken dat ook door nagenoeg alle provincies een forse inspanning wordt geleverd op bibliotheekgebied. Wij hopen dat u het met ons eens bent dat dit signalen zijn om krachtig op de ingeslagen weg door te gaan. Wij roepen u met klem op waar mogelijk de bibliotheek te ontzien".

OCenW formuleert vijf doelen voor 2007

De staatssecretaris van OCenW heeft voor 2007 vijf doelen voor het openbare bibliotheekwerk. Dat vertelde de heer H. Kramer, directeur Media, Letteren en Bibliotheken, namens mevrouw M.C. van der Laan op 23 oktober bij de opening van ProBiblio Plaza.

In 2007 wil OCenW het volgende bereiken hebben:

1. In alle provincies zijn basisbibliotheken gevormd en is de herpositionering van de PBC's en de WSF-bibliotheken voltooid.
2. De kerntaken die bij de informatieve functie horen zijn gemoderniseerd. Informatie is zowel fysiek (lokaal) als virtueel (lokaal en landelijk) beschikbaar
3. De culturele, educatieve en maatschappelijke functies van de bibliotheek zijn inhoudelijk vernieuwd. Op gebieden die prioriteit verdienen, zoals de onderwijsondersteuning, bieden bibliotheken een aantal herkenbare fysieke en/of digitale producten.
4. Er is een landelijk systeem van kwaliteitszorg waaraan alle bibliotheken zich hebben gecommitteerd. Dit houdt in dat de normen vaststaan waaraan bibliotheken moeten voldoen, dat de prestaties van bibliotheken onderling kunnen worden vergeleken en dat

- evaluatie en gebruikersonderzoek onderdeel zijn van de werkprocessen.
5. Op elk bestuurlijk niveau worden bibliotheken gezien als instrument van integraal beleid. Bibliotheken zijn wendbare organisaties die kansen zien en kunnen benutten.

Kramer over de extra middelen

Wat de extra middelen van OCenW betreft, zei de heer Kramer 23 oktober dat:

- het overgrote deel ten goede zal komen aan gemeenten en provincies voor de inhoudelijke vernieuwing en voor de afronding van de vorming van basisbibliotheken;
- het overige geld besteed zal worden aan de verdere uitbouw en ontwikkeling van de landelijke ICT-diensten;
- er een derde component zal zijn die zal moeten bestaan uit een "incentive"-programma. Binnen dat programma zullen initiatiefrijke bibliotheken beloond kunnen worden voor innovatieve ideeën rondom de bibliotheek-vernieuwing.

Extra middelen o.m. voor landelijke nieuwe producten

In de Beleidsbrief Cultuur 2004-2007 "Meer dan de som" schrijft staatssecretaris M. van der Laan 3 november aan de Tweede Kamer dat het extra geld voor openbaar bibliotheekwerk (2 miljoen in 2004 oplopend tot 20 miljoen in 2007 en verder) o.m. zal worden benut om landelijke nieuwe producten te ontwikkelen, bijvoorbeeld op het gebied van ICT. Daarnaast worden ze gebruikt om *best practices* te stimuleren en een kwaliteitszorgsysteem voor het bibliotheekstelsel in te voeren. Met de convenantpartners zal zij overleggen over de resultaten die eind 2008 bereikt moeten zijn.

In de toelichting bij de begroting was sprake van versterking van de educatieve functie (intensivering en verbreding van de samenwerking met onderwijsinstellingen en stimuleren van "leren buiten de school"), van de culturele functie (platform voor culturele activiteiten) en van de maatschappelijke functie ("veilige" en laagdrempelige ontmoetingsplaats).

Db-leden voor Stichting Gelderse Bibliotheken

De leden van de Stichting Gelderse Bibliotheken (SGB) i.o. hebben 29 september vier leden voor het dagelijks bestuur gekozen:

- mw. T. van Ham (OB Winterswijk);
- dhr. J. Hovy (OB Arnhem);
- dhr. G. Huis in 't Veld (OB Zutphen, BB De Graafschap i.o.);
- dhr. L. de Viet (Biblioservice Gelderland, rayon Veluwe-IJssel);

De eerste taak van deze db-leden wordt een kandidaat voor te dragen voor het nagestreefde onafhankelijke voorzitterschap.

De leden van de SGB i.o. hebben gediscussieerd over de stemverhoudingen. In feite bevat de gekozen samenwerkingsstructuur elementen van een stichting en van een vereniging. Gewogen stemmen passen beter bij een vereniging dan bij een stichting, maar kan, volgens een bij de vergadering aanwezige notaris, ook wel bij een stichting worden toegepast. Er is dan sprake van een stichting met meervoudig stemrecht. De leden kozen voor dat model, met koppeling aan het inwonertal van de bibliotheek waarvan het lid (straks) directeur is.

In de concept-begrotingen voor de nieuwe SGB en voor het door deze SGB aan te sturen Innovatiecentrum is voor 2004 uitgegaan van gelijkblijvende lasten voor de bibliotheken. Met de provincie zal overlegd worden om tot een aanvulling van het aanwezige tekort te komen.

Gelderse "task force" moet vaart in proces brengen

De in februari door de provincie Gelderland aangekondigde "task force bibliotheekvernieuwing" van onafhankelijke, gezaghebbende personen is begonnen.

De force bestaat uit:

- mw. C. Scheurer uit Lobith (voorzitter),
- mw. C. Jacobs uit Nijmegen,
- dhr. B.Q. Groot uit Tonden (gem. Brummen),
- dhr. W. Evertse uit Apeldoorn en

- dhr. K. Dikkema uit Harderwijk. Deze vijf leden zijn in hun functies betrokken geweest bij de lokale en provinciale politiek en zijn goed bekend met het sociale en culturele beleid. Mevrouw Scheurer is burgemeester van Rijnwaarden, mevrouw Jacobs is voormalig gedeputeerde met o.a. ICT in haar portefeuille, de heer Groot was directeur van Omroep Gelderland, de heer Evertse was directeur van de OB Apeldoorn en de heer Dikkema was gemeentesecretaris van Harderwijk en Statenlid.

De task force moet een impuls geven aan het proces van bibliotheekvernieuwing in Gelderland door:

- het proces te monitoren (dat wil zeggen: inventariseren van ontwikkelingen rond de vorming van basisbibliotheken);
- partijen - vooral gemeente- en bibliotheekbesturen - te stimuleren deel te nemen aan het vernieuwingsproces en waar nodig verbindingen te leggen of te bemiddelen;
- "trouble-shooting": bij problemen met betrokkenen overleg voeren en oplossingen voorstellen; het provinciaal bestuur hierover rapporteren en zo nodig adviseren;
- gevraagd en ongevraagd adviezen te verstrekken en communicatie-activiteiten te verzorgen;
- aanspreekpunt te zijn voor de betrokken partijen.

De forcemembers zijn zich momenteel aan het oriënteren. De werkzaamheden van de force zullen eindigen op 31 december 2004.

De Vuijst Consult adviseert provincies over ProBiblio

De provincies Noord- en Zuid-Holland hebben De Vuijst Consult BV gezamenlijk gevraagd een advies uit te brengen over de gewenste omvorming van ProBiblio. Gevraagd is ook het werkgeverschap daarin mee te nemen.

De Vuijst is inmiddels begonnen met literatuuronderzoek en het afnemen van interviews. Het advies wordt in januari 2004 verwacht.

Monitor Noord-Holland

Op verzoek van de provincie Noord-Holland heeft organisatieadviesbureau Eugenius de stand van zaken rond de basisbibliotheekvorming in Noord-Holland in kaart gebracht (monitoronderzoek). De belangrijkste aanbeveling is duidelijkheid te scheppen over de positie van ProBiblio, omdat bibliotheken willen weten waar zij qua te verwachten ondersteuning aan toe zijn, voor ze verder gaan met de vorming van basisbibliotheken.

Sommige basisbibliotheken i.o. willen rechtstreeks subsidie van de provincie. Provinciale subsidiëring via ProBiblio noemen zij "gedwongen winkelnering" (zie ook commentaar in de Nieuwsbrief van april/mei over de retorieken van taak- en marktorganisaties).

T. Huisman: "IOO stapelt aanname op aanname"

"De Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg is conservatief en te weinig klantgericht. De activiteiten die er plaats vinden zijn een beetje suf en de bibliotheek maakt haar regiofunctie niet waar".

Zo begon een artikel in de *Provinciale Zeeuwse Courant (PZC)* van 8 oktober. De PZC maakte melding van de inhoud van een door IOO op verzoek van de provincie Zeeland en de gemeente Middelburg gehouden efficiency-onderzoek.

De krant verder: "Het ontbreekt aan een zeker elan", concluderen de onderzoekers van het bureau IOO uit Zoetermeer. "De opstelling van de boeken is conservatief en prikkelt niet tot nieuwsgierigheid". De activiteiten in de bibliotheek worden als "traditioneel" beoordeeld: Wel schrijfavonden voor Amnesty International en literaire lezingen, maar geen theatervoorstellingen of samenwerking met commerciële bedrijven. "De collectie van de Zeeuwse bibliotheek is echter omvangrijk en biedt vele mogelijkheden om combinaties te maken met andere cultuuruitingen".

Uit cijfers blijkt dat 34 procent van alle Middelburgers lid is van de bibliotheek. In vergelijking met andere bibliotheken is dat een hoog aantal. Het aantal uitleningen van de collectie van de openbare

bibliotheek per gebruiker ligt echter onder het landelijk gemiddelde. De onderzoekers leiden daaruit af dat de openbare bibliotheek geen echte regionale functie heeft. Als dat wel zo zou zijn, zou het gemiddeld aantal uitleningen hoger moeten liggen dan het landelijk gemiddelde. De onderzoekers trekken bovendien de conclusie dat de collectie beter op de klanten kan worden afgestemd".

"Geen Efteling"

In een vervolgartikel op 11 oktober komt de directeur van de Zeeuwse Bibliotheek, Truus Huisman, aan het woord. De krant schrijft: "Het rapport over de Zeeuwse Bibliotheek is hard aangekomen bij het personeel. Onderzoeksbureau IOO concludeerde dat de bibliotheek conservatief en te weinig klantgericht was. Vooral dat laatste is voor het bibliotheekpersoneel moeilijk te verteren, zegt directeur T. Huisman. "Ze doen juist hun best om te zorgen dat er geen bezoeker de deur uitgaat zonder de informatie die hij zoekt". Onderzoeksbureau IOO kreeg de opdracht om te onderzoeken of de bibliotheek efficiënter kon werken. "Het bureau heeft vervolgens een andere dimensie gekozen", zegt Huisman. "IOO heeft aannames op aannames gestapeld en daar conclusies aan verbonden". Zo is de Zeeuwse Bibliotheek vergeleken met andere bibliotheken in het land. "Maar er is geen enkele bibliotheek die werkt zoals wij". De Zeeuwse Bibliotheek heeft drie functies: openbare bibliotheek, wetenschappelijke bibliotheek en overkoepelend orgaan voor alle bibliotheken in de provincie. Om een vergelijking te kunnen maken met andere bibliotheken, moeten die drie taken eerst gesplitst worden. Een onmogelijke opgave, vindt Huisman. "Wij hebben er juist voor gekozen om die taken te integreren, dat was ook onze opdracht. Die hebben we gekregen van de gemeente en de provincie". Dat de bibliotheek conservatief en weinig klantgericht zou zijn, bestrijdt Huisman. "Wij gaan voor de kwaliteit van de dienstverlening. De basis daarvoor is onze collectie. Wij zijn er inderdaad niet om theatervoorstellingen te organiseren. Daar hebben we in Middelburg een schouwburg voor. Onze toegevoegde waarde zit in de collectie. Daar komen mensen voor". De

bibliotheek hoeft dan ook niet opgeleukt te worden, zegt voorlichter S. Beth. "We zijn geen Efteling en dat willen we ook niet zijn". En de klanten waarderen dat juist. Huisman: "Uit het rapport blijkt dat een extreem hoog aantal Middelburgers lid is. Zijn die suf? Als de klanten weg zouden blijven, als we een leeg gebouw hadden, dan zouden we misschien suf zijn. Maar we hebben een half miljoen bezoekers per jaar".

Belevenis of kennis

Kortom, de vraag of de bibliotheek- vernieuwing moet leiden tot aanhaken bij de *beleviseconomie* of bij de *kenniseconomie*, heeft in Zeeland dankzij IOO en de PZC al tot de nodige publieke discussies geleid.

Beide artikelen zijn te vinden op Internet, www.pzc.nl, zoeken op Zeeuwse Bibliotheek.

OB Almere heeft zorgen over bibliotheekbureau

Is er een impasse in Flevoland? Zoals bekend heeft de provincie het plan een professioneel bibliotheekbureau op te richten voor een aantal bovenlokale taken. (zie verder Nieuwsbrief van juli en de update van het overzicht in augustus). Volgens een aantal betrokkenen is er een impasse ontstaan door de houding van de OB Almere. Deze OB zou, zonder dat anderen weten wat er aan de hand is, rechtstreeks communiceren met de provincie. De OB Almere ontkent echter dat er een impasse is. Wat is er dan volgens deze bibliotheek wel aan de hand? PR-medewerker Marga Kleinenberg antwoordde het volgende:

"Het bestuur van de Bibliotheek Almere heeft zich beraden over de rol die Almere in het nieuw op te richten bureau gaat vervullen. Zij heeft in haar afweging ook expliciet meegenomen welke toekomstige ontwikkelingen op het pad van de Bibliotheek Almere komen. De gemeente Almere is nu reeds de 8^e stad in Nederland en zal in potentie doorgroeien naar de 5^e of 4^e stad. Dat vraagt nogal wat van de bibliotheekorganisatie. Aan het provinciaal netwerkbureau wordt een rol toegekend bij vernieuwing en bij

ICT. Bij uitstek zaken die horen tot de core business van de lokale bibliotheek van een omvang als die van Almere. De zorg is dan ook om juist deze elementen uit handen te geven aan een netwerkbureau.

Deze zorg is uiteindelijk ook meegedeeld aan de gedeputeerde van de provincie Flevoland.

In een openhartig en verhelderend gesprek zijn de standpunten en motieven van beide partners aan de orde gekomen. Er is begrip voor de wederzijdse opvattingen.

Op dit moment wachten wij op een antwoord vanuit de provincie, zodat het bestuur van de Bibliotheek Almere zijn standpunt bekend kan maken.

Van een impasse is dus geen sprake; sterker nog op 4 december vindt een miniconferentie plaats in het Provinciehuis over het netwerkbureau. De exacte details zijn mij op dit moment nog niet bekend, maar duidelijk is dat de heer N. Freiburg en bestuursvoorzitter mevrouw E.H. Linzel-de Vries daarbij aanwezig zullen zijn".

Andere betrokkenen waren voor het verschijnen van deze Nieuwsbrief niet meer bereikbaar voor commentaar.

Elf "bibliotheekclusters" per 1 januari 2004?

In de Nieuwsbrief van oktober verwachtte ik elf "bibliotheekclusters" * per 1 januari 2004.

In deze prognose is de afgelopen maand geen wijziging gekomen, hoewel er bij een aantal van deze elf nog onzekerheden zijn.

Friesland is (voorlopig) klaar met clusters. Naast de bestaande OB Drachten (53.000) zullen er per 1 januari 2004 nieuwe clusters Noord-Oost (98.000), Noord-West (76.000), Midden (138.000), Zuid-West (100.000), Zuid (80.000) en Zuid-Oost (80.000) zijn ontstaan. Provinciale Staten hebben 22 oktober het ondernemingsplan van de nieuwe serviceorganisatie en het substitutiemodel vastgesteld. In een motie werd vastgelegd dat het provinciale bibliotheekbeleidsplan - dat slechts in concept aanwezig was - nog voor 1 januari 2004 zal worden behandeld

in PS. Hiermee is de financiële bodem in het Friese herstructureringsproces stevig gelegd.

Op 14 januari 2004 is er een slotconferentie "Bieb fan Moarn". De stuurgroep geeft dan officieel het proces over aan het werkveld.

In **Noord-Holland** willen de bibliotheken van Wognum (8.000), Opmeer (11.000), Wester-Koggenland (13.600) en Obdam (6.500) (WOWO, 39.100) fuseren per 1 januari 2004. De provincie hoopt dat deze clustering van kleine bibliotheken een aanzet is voor verdere stappen in de regio Oostelijk West-Friesland, met als verreweg de grootste gemeente Hoorn (66.000).

In **Noord-Brabant** zijn de OB-en Tilburg en Oisterwijk per 1 oktober gefuseerd tot "OBT - Bibliotheek voor Midden-Brabant" (221.000). Vervolgens is ook fusie van dit cluster met de OB-en Hilvarenbeek en Goirle aan de orde, naar verwachting per 1 januari 2005.

Het Markiezaat (110.000, Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht) mikt op 1 januari 2004.

Verder is men rond Oss (Maasland) goed op dreuf, maar daar wordt uitgegaan van 1 juli 2004. Daarnaast worden er per 1 juli 2004 nog zes andere verwacht. De rest per 1 januari 2005.

In **Limburg** zijn de Westelijke Mijnstreek (187.000, rond Sittard-Geleen) en Noord- en Midden-Limburg (218.000) zo ver met hun regionale back-office dat 1 januari 2004 nog steeds in het verschiet ligt, hoewel het financiële plaatje in de laatste regio niet rond is. Verder doen in deze regio Roermond, Venlo, Weert en Venray niet mee.

Overigens is er *binnen* de vier Limburgse regio's - naast de al genoemde: Parkstad rond Heerlen en Maastricht-Mergelland - ook sprake van fusies van kleine bibliotheken tot een cluster (naar verwachting per 1-1-2004 5 in Noord- en Midden-Limburg).

Het is nog niet duidelijk wanneer er, volgens het voornemen van de provincie, met het provinciale geld personeelsleden van Symbiose kunnen "indalen" in de regio's.

Het overzicht van de stand van de verwachtingen per 1-1-2004 is:

Provincie	Bibliotheek- clusters 1-1-04	Provinciebrede basisbibliotheek
Groningen	0	***
Friesland	6	*
Drenthe	0	***
Overijssel	0	***
Gelderland	0	
Flevoland	0	
Utrecht	0	
N-Holland	1	
Z-Holland	0	
Zeeland	0	
N-Brabant	2	
Limburg	2/5	
Totaal	11	

*) Onder "bibliotheekcluster" (of "basisbibliotheek") versta ik:

- een nieuwe bibliotheekorganisatie, die ontstaan is door fusie of een andere samenwerkingsvorm,
- werkt voor twee of meer gemeenten,
- gevormd is uit of in stand wordt gehouden door bibliotheekorganisaties die voordien in afzonderlijke gemeenten werkzaam waren en
- niet nog weer samenwerkt in een groter cluster.

Ik tel dus niet mee nieuwe bibliotheekorganisaties die gevormd waren of worden als gevolg van een gemeentelijke herindeling (fusies van gemeenten). Een bibliotheek die voor één gemeente werkt of blijft werken, noem ik in deze definitie ook geen basisbibliotheek, tenzij het om de G3 gaat.

*Uiteraard kan een modern provinciaal netwerk - of een zeer grote stadsbibliotheek (G3) - ook heel goed (en misschien zelf wel beter) als "basisbibliotheek" worden gedefinieerd. Wat dat betreft zijn **Groningen, Drenthe en Overijssel** het verst. Op een schaal van 0 tot 4 schat ik ze op 3. Friesland op 1. De rest nog op 0.*

Documentatiemap: BB-en 80.000 - 120.000 inwoners

Het procesbureau bibliotheekvernieuwing gaat er vanuit dat grote basisbibliotheeken een omvang van 80.000 tot 120.000 inwoners zullen krijgen.

In de voor een WSF-conferentie op 19 november gemaakte documentatiemap staat dat vermeld in een passage over het

al eerder door bureau Zunderdorp (Bibliotheekvernieuwing x twaalf) onderscheiden "netwerkmodel" en "grote basisbibliotheekenmodel", waarin overigens deze cijfers (maar dan vanuit de toen opgevangen geluiden uit het veld) ook al voorkwamen.

Zunderdorp meldde dat de praktijk vaak tussen de twee geschetste uitersten in zit. Deze nuanceringen ontbreken echter in de documentatiemap.

Netwerkmodel

De map zegt: "Het netwerkmodel lijkt vooral aan te slaan in plattelandsgebieden. In dit model onderhouden kleinere basisbibliotheeken of anderszins samenwerkende bibliotheken nauwe relaties met elkaar binnen een provinciaal netwerk. Het facilitair bedrijf verzorgt een gedelegeerd deel van de back-office-functies; andere functies worden binnen het netwerk zelf opgepakt en uitgevoerd. Het facilitaire bedrijf ontwikkelt zich zo tot een bedrijf van en voor de (basis)bibliotheeken. Het netwerk en het facilitaire bedrijf tezamen compenseren als het ware de relatief geringe schaalgrootte van de basisbibliotheeken. In gebieden met een brede verspreiding van voorzieningen lijkt dit model om praktische redenen vaak het beste vorm te geven en stimuleert het niet alleen de onderlinge samenwerking maar ook de verbondenheid".

Grote basisbibliotheekenmodel

"In het grote basisbibliotheekenmodel wordt toegewerkt naar de vorming van basisbibliotheeken met een verzorgingsgebied van 80.000 tot 120.000 inwoners, een provinciaal netwerk met een beperkt aantal eigen taken en een in omvang beperkt facilitair bedrijf. In deze variant voeren de basisbibliotheeken vele back-officetaken zelf uit en nemen zij producten en diensten in beginsel af van een provinciaal facilitair bedrijf. De kennis- en informatiefuncties worden zelf ter hand genomen, of van het facilitaire bedrijf of van derden afgenomen. Het spreekt voor zich dat deze variant vooral in grote steden aanslaat".

Commentaar

Het onderscheid "netwerkmodel" en "grote basisbibliotheekenmodel" klinkt leuk en interessant, maar komt het ook overeen met de werkelijkheid? Het bijzondere en

lastige van provincies als Noord-Brabant, Noord- en Zuid-Holland is nu juist dat er naast echt grote steden en stedelijke gebieden ook grote plattelandsgebieden voorkomen die net zo plattelandselijk zijn als in Groningen, Drenthe of Overijssel. De bibliotheken en gemeenten in deze gebieden hechten aan het netwerkmodel, met samenwerking en verbondenheid. De vraag is dus of er een combinatie mogelijk is van het "netwerkmodel" en het "grote basisbibliothekenmodel". Kunnen een Bibloservice-nieuwe-stijl, een PBC-Brabant-nieuwe-stijl of een ProBiblio-nieuwe-stijl in een netwerk ook fungeren als "organisatie van en voor kleine en grote basisbibliotheken"?

Een andere vraag is die naar de omvang van een "grote basisbibliotheek". Als 80.000 tot 120.000 inwoners al groot gevonden wordt, hoe noemen we dan de bibliotheken van Rotterdam, Den Haag of Amsterdam? Superbasisbibliotheken? Basisbasisbibliotheken? Zoals ik al eerder schreef, is het heel lastig om te bepalen wat economisch gezien de juiste schaal voor welke dienstverlening is. Bovendien spelen er ook allerlei psychologische, historische en niet in de laatste plaats bestuurlijke factoren mee. De Raad voor Cultuur kwam in 1998 met 400.000 tot 500.000 inwoners voor zijn per regio geïntegreerde bibliotheek-organisaties. Die zouden veel, zo niet bijna alles zelf kunnen. Maar geldt dat ook voor "basisbibliotheken" van 80.000 tot 120.000 inwoners? Zijn kleinere bibliotheken die nu in een PBC-netwerk opereren beter af met een schaalverkleining naar zo'n 100.000 inwoners? Het hangt natuurlijk, zoals altijd, af van de te stellen kwaliteitseisen, maar de lat zou nu juist in het kader van de bibliotheekvernieuwing hoger worden gelegd dan thans het geval is. Waar blijven de harde normen die de kwaliteit vastleggen en meetbaar maken?

WK

Twee sporen bij vorming "Centrum voor Directeuren"

Bij de voorbereiding van het voorgenomen "Centrum voor Directeuren" worden momenteel twee sporen gevolgd:

- voorbereiding conferentie;
- voorbereiding oprichting Centrum.

Zoals was afgesproken, is een voorbereidingsgroepje, bestaande uit Annemarie Kuipers, Rob Pronk, Theo de Koning (Vereniging PBC's) en Huub Leenen, Hans Veen en Herman Heemskerk (DOS) bezig met de voorbereidingen van een conferentie. Begin januari komt het groepje weer bijeen. De conferentie zal gehouden worden in het voorjaar.

Op verzoek van DOS is er ook een tweede spoor. De DOS-ledenvergadering heeft besloten zichzelf nog niet op te heffen, maar het bestuur te machtigen samen met de besturen van de Vereniging PBC's en LDO de oprichting van een Centrum voor Directeuren voor te bereiden. Als dat Centrum er is en levensvatbaar lijkt (d.w.z. er voldoende potentiële leden zijn die mee willen doen aan de voorgestelde activiteiten en de voorgestelde contributie willen betalen) zal DOS zichzelf opheffen.

Op initiatief van DOS is er 10 november een eerste gesprek geweest. Dat verliep in zeer positieve sfeer. Het LDO-bestuur zal de achterban vragen mee te doen. In januari is er een vervolgesprek. De besturen hopen dan een definitief plan van aanpak te hebben. Als LDO onverhoopt niet meedoet, gaan de besturen van DOS en Vereniging PBC's toch verder.

Discussiebijdrage

Nadere analyse WSF nodig

De bibliotheekvernieuwing brengt ook discussie over positie, taken, organisatie en financiering van de door een aantal provincies gesubsidieerde Wetenschappelijke Steunfunctie (WSF) met zich mee.

In opdracht van de landelijke stuurgroep bereidt het procesbureau, met als trekker IPO, een visienotitie over de WSF voor, die gaat dienen als handreiking aan de overheden en de bibliotheekwereld. Een eerste stap is het organiseren van een werkbijeenkomst voor "een klein, maar divers gezelschap" op 19 november.

In onderstaande discussiebijdrage over de WSF pleit ik voor een nadere analyse, een netwerkaanpak in de provincies, een nadere beschouwing van de positie van de Stichting WSF ten opzichte van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB, v/h NBLC) en realistische toekomstverwachtingen.

Vooraf: top piramide

De WSF is, met de nadruk op HBO-niveau en wetenschappelijk niveau, de top van de piramide in het openbare bibliotheekwerk. De top is er echter wellicht vooral voor de toplaag. In politieke discussies kan de neiging bestaan geld voor de toplaag weg te halen ten gunste van de basis.

Je kunt echter zonder top niet meer van een piramide spreken. Subsidie voor datgene wat de WSF biedt en wil bieden moet dus blijven, want wie de top weghaalt laat uiteindelijk alles vervlakken. Bibliotheekwerk staat echter voor pluriformiteit en verscheidenheid, zowel horizontaal als verticaal.

WSF/PBC-landschap

De gezamenlijke subsidie van de provincies voor de WSF is ca. **1,9 miljoen euro**. Het is niet bekend wat de gemeenten waarin de WSF-bibliotheken gelegen zijn en door welke zij als bibliotheek voor hun gemeente worden gesubsidieerd specifiek aan de WSF bijdragen.

De subsidie van de provincies voor de 10 PBC's (Flevoland heeft er geen, Noord- en Zuid-Holland hebben er samen één) is ca. **38 miljoen euro**. De begrotingen zijn ongeveer het dubbele, daar de meeste PBC's ongeveer de helft van de kosten van hun drievoudige dienstverlening - bibliotheekinhoudelijk, facilitair en management/P&O - dekken uit doorberekening van deze kosten aan de bibliotheken (bij de catalogi van hun producten en diensten zit een tarievenlijst).

De WSF-bibliotheken zijn als volgt gespreid:

<i>Provincie(s)/regio</i>	<i>WSF-bibliotheek</i>
- Groningen/Drenthe	Biblionet Groningen *)
- Friesland	Tresoar, Leeuwarden
- Overijssel	SAB Deventer

- Gelderland	OB Arnhem
- Utrecht	GB Utrecht
- Flevoland	OB Almere **)
- Noord-Holland;	OB Amsterdam
Amsterdam/Gooi	
- Noord-Holland;	SB Haarlem
overige regio's	
- Zuid-Holland; regio	DOB Den Haag ***)
Den Haag/noord	
- Zuid-Holland; regio	Bibliotheek R'dam ***)
R'dam/oost/zuid	
- Zeeland	Zeeuwse Bibliotheek *)
- Noord-Brabant;	OBT - Bibliotheek voor
midden/west	Midden-Brabant
- Noord-Brabant;	OB Eindhoven
oost/zuid-oost	
- Limburg	SB Maastricht ***)

*) *Geïntegreerd met PBC-functie*

***) *Aankomende WSF-bibliotheek (subsidie van provincie Flevoland)*

****) *Geen provinciale subsidie voor WSF; wel lid Stichting WSF*

Regionaal/landelijk

Bij een analyse van de WSF-taken onderscheid ik:

- de taken van de afzonderlijke WSF-bibliotheken in hun regio.
- de taken van de Stichting Samenwerkingsverband Bibliotheken met Wetenschappelijke Steunfunctie (Stichting WSF).

Ad a: regionale taken WSF

De taken van de afzonderlijke WSF-bibliotheken zijn te onderscheiden in:

- collectietaken
- taken in IBL
- inlichtingenwerk
- overige

Collectietaken.

Dit is op zichzelf duidelijk, maar een vraag die rijst is in hoeverre de collecties van de WSF-bibliotheken ten goede komen aan de hele regio of provincie. De indruk bestaat dat de eigen gebruikers van de desbetreffende WSF-bibliotheken en gebruikers van de omliggende, dichtbij gelegen regio's er meer van profiteren dan de gebruikers uit verder van de WSF-bibliotheek gelegen regio's.

Aanbeveling: maak per WSF-bibliotheek een analyse van het collectiegebruik, zo mogelijk apart voor het WSF-gedeelte met het HBO-niveau en wetenschappelijke

niveau (wordt overigens niet door alle WSF-bibliotheken onderscheiden van het totaal van de collectie) en de rest.

Taken in IBL.

Bij leenverkeer moet onderscheid gemaakt worden tussen:

- a. onderling bibliothecair leenverkeer (OBL) bij openbare bibliotheken (veelal gekoppeld aan het grootste automatiseringssysteem in de provincie; dat is meestal het PBC-systeem), *zonder* gebruikmaking van de Nationale Centrale Catalogus (NCC).
- b. interbibliothecair leenverkeer (IBL), *met* gebruikmaking van de NCC.

Bij a. spelen de WSF-bibliotheken dezelfde rol als andere bibliotheken, waarbij het van belang is of ze wel of niet gebruikmaken van het grootste automatiseringssysteem in hun provincie (of: of er wel of geen koppelingen zijn gemaakt).

Bij b. geldt dat het bezit van de WSF-bibliotheken (nu ook gezamenlijk te benaderen via 13-onder-één-knop) opgenomen is in de NCC, naast het bezit van andere in de NCC deelnemende bibliotheken.

Wat het benaderen van de NCC betreft, spelen de WSF-bibliotheken geen bijzondere rol sinds de NCC door alle bibliotheekorganisaties te benaderen is, alsmede door de eindgebruikers met een NCC-account.

Het in juli 2003 verschenen WSF-beleidsplan 2003-2006 spreekt op pagina 11 over 144.000 aanvragen voor de WSF-bibliotheken.

Aanbeveling: Laat eens nagaan wat er in z'n totaliteit (per provincie) omgaat in het OBL en IBL. Het is een veelvoud van 144.000. Voor de voorbereidingen van het project "Landelijk lenen" worden precieze cijfers momenteel in opdracht van Laurens verzameld.

Taken in inlichtingenwerk.

Zoals elke kleine en grote bibliotheek, heeft ook de WSF-bibliotheek inlichtingenwerk voor gebruikers aan de balie. Net als bij collecties, geldt dat de klandizie door bibliotheekgebruikers uit de regio zal afnemen naarmate de afstand tot

de WSF-bibliotheek groter wordt (als überhaupt al gebruikers uit de regio speciaal voor het inlichtingenwerk naar een WSF-bibliotheek komen).

Voor het digitale inlichtingenwerk (nu gebundeld in [Al@din](#)) wordt de informatieservice-laag (IS) door OB-en, WSF-bibliotheken en PBC's ingevuld en de informatiebemiddelings-laag (IB) (met vragen van een hoger niveau) idem. Per provincie zijn er verschillen in de mate waarin OB-en, WSF en PBC in (onderdelen van) [Al@din](#) participeren.

Aanbeveling: maak een analyse van de feitelijke rol van de WSF in het fysieke en digitale inlichtingenwerk in het geheel van het inlichtingenwerk.

Overige taken.

Er bestaat bij mij geen zicht op wat de WSF-bibliotheken t.b.v. hun provincie of regio aan overige taken verrichten. Wel is in een aantal provincies sprake van cultureel erfgoed, een oude boekerij en een bewaarfunctie m.b.t. bepaalde collecties.

Aanbeveling: ga na wat de WSF-bibliotheken in hun regio meer doen dan hun collectiebeleid, hun rol in het IBL en hun rol in het inlichtingenwerk. Waar bestaan de overige taken uit?

Ad b: landelijke taken WSF

In de Stichting WSF bundelen de WSF-bibliotheken hun krachten. Er zijn afspraken over taakverdelingen. De Stichting legt de contacten met andere partners in "het netwerk" (KB, Universiteitsbibliotheken) in het kader van de "brug-en buffer-functie". De WSF wil een *voortrekkersrol* vervullen in het openbare bibliotheekwerk en heeft daartoe o.a. een beleidscoördinator gestationeerd bij de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB, v/h NBLC).

In 1989 (zie Bibliotheek & Samenleving nr. 1, januari 1990, pag. 5 t/m 9) meende de toenmalige NBLC-directeur D. Reumer dat de Stichting WSF beter kan worden geïntegreerd in het NBLC. De WSF had toen nog een directeur in Deventer. Reumer meende dat de WSF het NBLC nog al eens voor de voeten liep, zeker ook in contacten met OCenW. Overigens kenmerkte de WSF zich door een uitstekend PR-beleid en daarmee een

uitstekende belangenbehartiging, zeker op landelijk niveau.

Oorzaak en gevolg liggen wellicht niet direct in elkaars verlengde, maar feit is wel dat OCenW en het procesbureau blijkens recente publicaties - zoals de voor de conferentie op 19 november toegezonden documentatiemap – tot op de dag van vandaag *serieus* denken dat de WSF qua omvang en belang ongeveer vergelijkbaar is met de PBC's, dat de PBC's in tegenstelling tot de WSF alleen maar kleine bibliotheken ondersteunen en dat de PBC's in tegenstelling tot de WSF geen bibliotheekinhoudelijke en/of innovatieve activiteiten verrichten.

Voortrekkersrol

De voortrekkersrol die de Stichting WSF landelijk wil vervullen en die vorm heeft gekregen door stationeren van de WSF-beleidscoördinator bij de VOB, acht ik vooral een zaak van VOB (en dus de leden van de VOB) en Stichting WSF. Je kunt je met Reumer nog steeds afvragen of de WSF niet beter helemaal geïntegreerd kan worden in de VOB. Maar ik begrijp uit WSF-kring dat men het noodzakelijk acht de VOB te blijven prikkelen en daarvoor de huidige constructie (een soort buitenboordmotor voor extra stuwkracht) liever heeft dan volledige integratie in de VOB. Het gegeven dat de WSF o.a. bestaat uit de grootste 3 stadsbibliotheken (tevens lid van de VOB) – die natuurlijk alleen al door hun aard en omvang een belangrijke voortrekkers- en voorbeeldfunctie vervullen waar niemand in bibliothecair Nederland omheen kan – betekent m.i. dat de VOB alleen naar integratie kan streven als zij ook uit eigen kracht, zonder in de huidige WSF/VOB-constructie door o.a. haar grootste leden extern geprikkeld te worden, tot voldoende vernieuwende prestaties kan komen.

Aanbeveling m.b.t. Stichting WSF: laat binnen de VOB nagaan of de huidige positie t.o.v. het VOB-bureau de meest wenselijke is.

Aanbevelingen Reumer regio

Voor de afzonderlijke WSF-bibliotheken beval Reumer in Bibliotheek & Samenleving aan:

1. richt de activiteiten en dienstverlening meer op de eigen regio;
2. laat deze activiteiten en diensten deel uitmaken van provinciale bibliotheekprogramma's en plannen;
3. stel jezelf binnen de regio ter discussie;
4. verricht je werk in nauwe samenwerking met het provinciale niveau.

In Noord-Holland is hier een aantal jaren gestalte aan gegeven door een WSF-convenant tussen de PBC en de beide WSF-bibliotheken, met een belangrijke rol voor de Stichting Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB). Het convenant behelsde:

- de provinciale subsidie voor de WSF-bibliotheken verloopt via de PBC;
- de PBC legt haar eigen plannen en de WSF-plannen om advies voor aan de SOOB;
- de SOOB adviseert de provincie Noord-Holland over de inzet van de subsidie voor zowel de PBC als de WSF.

Deze in beginsel goede oplossing in de geest van Reumer is verwaterd door de verlamming die is opgetreden na de tegenstellingen die ontstonden als gevolg van de "centrumbibliotheek"-discussie (waarbij een aantal grotere bibliotheken, waaronder WSF-bibliotheken, provinciale subsidie claimden – althans daartoe de indruk wekten – ten koste van de subsidie aan de PBC's en dus indirect ten koste van de provinciale subsidies aan de kleinere bibliotheken). Deze discussie heeft er zelfs toe geleid dat in het vorige collegeprogramma van Noord-Holland was opgenomen dat de provincie niet voor het centrumbibliotheekmodel is.

Vormgeven netwerk

De aanbevelingen van Reumer voor de afzonderlijke WSF-bibliotheken in hun provincie gelden, voor zover ze inmiddels nog geen gestalte hebben gekregen, nog steeds. De basisbibliotheekvorming en de vernieuwing van het provinciale netwerk geven daartoe alle (nieuwe) kansen. Ook het WSF-beleidsplan 2003-2006 wijst daar een paar maal op. Ik citeer:

Pag. 6: "De vorming van basisbibliotheken en de dienstverlening die de basisbibliotheek gaat aanbieden is voor de

samenwerkende WSF-bibliotheken richtinggevend in verdere vernieuwing van back-office-voorzieningen voor het stelsel. Dit vindt plaats in nauw overleg met de bibliotheken in de regio, het NBLC en de provinciale facilitaire bedrijven".

Pag. 15: "In het bibliothecaire netwerk zijn basisbibliotheken voorzien, hebben de huidige PBC's als toekomstige facilitaire bedrijven een rol te vervullen, en zal er een plaats zijn voor de grootstedelijke bibliotheken die voorzien in de zwaardere informatiebehoefte van niet alleen de eigen klant, maar ook de klant van de basisbibliotheek".

Pag. 15: "Op provinciaal niveau dragen facilitair bedrijf en WSF-bibliotheek gezamenlijk in onderlinge afstemming zorg voor provinciale netwerkvorming en ondersteunende dienstverlening".

Pag. 16: "De herstructurering vraagt eveneens een vernieuwing van de relatie met de andere provinciale dienstverlener, de PBC. In een aantal provincies wordt dit door fusie of verregaande samenwerking vorm gegeven. In andere provincies liggen kansen in het aanbieden van gezamenlijke services voor de basisbibliotheken. De PBC als facilitair bedrijf, en de WSF-bibliotheek zijn in samenwerking verantwoordelijk voor het ontwikkelen en aanbieden van backoffice-voorzieningen aan de basisbibliotheek".

Aanbeveling m.b.t. rol WSF-bibliotheken in provincie: geef per provincie nadere uitwerking aan de hierboven geciteerde passages uit het WSF-beleidsplan, die er stuk voor stuk op duiden dat de WSF *samen* met de PBC-(nieuwe-stijl) de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning wil oppakken. Ik vind het in 2002 op verzoek van de provincie Noord-Holland uitgebrachte advies van een Noord-Hollandse WSF-werkgroep (waarin zowel WSF als andere geledingen goed vertegenwoordigd waren) een prima uitgangspunt voor verdere discussie. In dat advies werd gepleit voor het oprichten van een gezamenlijk "kenniscentrum" door ProBiblio en de beide WSF-bibliotheken, waar ook andere (grotere) basisbibliotheken aan mee kunnen doen.

Verleden/toekomst

We moeten het verleden laten rusten en vanuit het heden naar de toekomst kijken. Maar om het heden te *begrijpen*, moeten we toch even kort terugkijken.

Wat mij vooral gestoord heeft, tot de vorig jaar verschenen WSF-brochure aan toe, is de pretentie en de suggestie dat de WSF-bibliotheek *exclusief* de bibliotheekinhoudelijke backoffice in de provincie of regio verzorgt, terwijl cijfers en gegevens heel anders uitwijzen.

In de wat langer geleden verschenen WSF-brochure over centrumbibliotheken (1999) was sprake van dezelfde pretentie. Daar kwam bij dat het NBLC vóór de komst van J.E. van der Putten de indruk wekte geheel in te zetten op het centrumbibliotheekmodel en de PBC's niet meer in beeld had.

Het nieuwe WSF-beleidsplan ademt echter een geheel andere geest. En het NBLC is na de komst van Van der Putten al vrij snel het belang gaan inzien en uitspreken van een rol van PBC's(-nieuwe-stijl) in een regionaal of provinciaal netwerk.

Ongetwijfeld kunnen WSF-bibliotheken op hun beurt vertellen waar ze zich in het verleden m.b.t. de PBC's aan stoorden. Maar de meeste PBC's hebben inmiddels gezegd zich te willen zien als instellingen "van en voor de bibliotheken".

"Niet de spil van, maar een speler in het netwerk".

Beeldvorming

Bij een aantal, vooral ook middelgrote en grote bibliotheken die zich qua niveau van dienstverlening gelijkwaardig achten aan de WSF-bibliotheken heeft de WSF nog het imago meer te pretenderen dan feitelijk wordt waargemaakt. Hoewel, als gezegd, het nieuwe beleidsplan een andere geest ademt, zal het oude imago nog een poosje najliefen.

Aanbeveling: Maak de WSF in de provincies veel beter feitelijk zichtbaar, onder gebruikmaking van de uitkomsten van de eerdere aanbevelingen (verzamelen feitelijke informatie).

Centrum voor directeuren

Nu DOS en de Vereniging PBC's (en zo mogelijk LDO) zich opmaken om samen

een nieuw centrum voor directeuren op te richten, is de vraag al gerezen of ook de WSF daaraan zou kunnen meedoen. Daarbij is het natuurlijk de vraag of de WSF zichzelf primair ziet als een studie- en informatieclub van directeuren (ongeveer net als DOS en Vereniging PBC's) of als een club van instellingen, die in de huidige vorm naast de VOB verder blijft gaan of geïntegreerd zou kunnen worden in de VOB.

Hoeveelheid

Ook een vraag die leeft is hoeveel WSF-bibliotheken er nodig zijn. Het geld voor openbaar bibliotheekwerk komt van de gemeenten en de provincies en nauwelijks van het rijk.

De vraag hoeveel WSF-bibliotheken er nodig zijn is dus eerst en vooral een kwestie van behoeften van de bibliotheken (en hun gebruikers) en de financiële mogelijkheden van gemeenten en provincies.

Bibliotheekvernieuwing

Bibliotheekvernieuwing was ook bedoeld om een geweldige impuls aan het bibliotheekwerk te geven. Maar de daarbij in 2001 genoemde gelden zullen er niet komen. Toch gebeurt er desondanks al veel. Vaak meer dan bibliotheken (financieel en organisatorisch) aankunnen. In de laatste NBLC-ledenvergadering werden daar in juni verzuchtingen over geuit.

Ik ben het eens met het veelgehoorde standpunt dat we veel van de nieuwe ontwikkelingen moeten spelen via de band van www.bibliotheek.nl en al@din. Maar nogmaals, realisme is nodig t.a.v. het opnamevermogen van de bibliotheken, juist in een tijd waarin (te) veel aandacht en energie uitgaan naar fusies (of andere vormen van samengaan in een "basisbibliotheek").

Slot

Laten zowel PBC's als WSF-bibliotheken ophouden met valse pretenties, de feiten laten spreken en gewoon zo veel mogelijk samenwerken zonder claims op exclusiviteit bij soorten taken. Vooralsnog zal in veel gevallen per provincie het meest haalbare zijn het *netwerkmodel* (in de moderne betekenis).

Liever zie ik (uiteindelijk) in elkaar schuiven van het Basisbibliotheek-concept (incl. WSF) en PBC in behoorlijk grote regio's, het liefst ter wille van de bestuurlijke samenhang de hele provincie omvattend.

In Groningen doet Biblionet gewoon de WSF- en PBC-functies allebei. In Zeeland geldt dit voor de Zeeuwse Bibliotheek. Zo zou het overal moeten worden. Geen competentiestrijd over wie wat moet doen. En waar provincies echt *bewijsbaar* te groot zijn om in hun geheel als samenhangende bibliotheekregio te kunnen fungeren (wellicht Gelderland, Brabant, Noord- en Zuid-Holland?) komen er voor mijn part uiteindelijk meerdere regio's, maar dan ter wille van de efficiency niet te veel (ca. 1 miljoen inwoners, net als Overijssel of Utrecht, lijkt mij voor een regio in de grootste provincies een mooi aantal) (vergelijk ook de OB Amsterdam met 773.000 inwoners). Dan heb je er in Noord-Brabant en Noord-Holland (2,4 resp. 2,5 miljoen inwoners) 2 of 3 nodig, en in Zuid-Holland (3,5 miljoen inwoners) 3 of 4.

WK

N.B.: Nog een paar losse opmerkingen over het Beleidsplan 2003-2006 van de WSF.

Het is niet altijd duidelijk welke zaken betrekking hebben op de WSF en welke op WSF samen met andere spelers (zoals de lijst onder "Keuzes in beleid 2003-2006"). Maak dat helder.

Pag. 5 midden: "De burger moet overal in Nederland op dezelfde voorzieningen kunnen rekenen".

Juist dit uitgangspunt was voor de provincie Zuid-Holland destijds de reden om de WSF-subsidie af te schaffen en het geld in te zetten op het landelijke gebied met een achterblijvende bibliotheekvoorziening.

Zie verder m'n inleiding over de toplaag en de piramide.

Pag. 17, de vier aandachtspunten.

De scheiding "WSF = bibliotheek-inhoudelijk" en "PBC = facilitair" vind ik nu voorbarig. PBC's hebben bibliotheekinhoudelijke producten en diensten, ook voor grotere bibliotheken. En bij samenwerking door middel van een kenniscentrum in een netwerk (of verdergaand in één organisatie) doet het er straks niet meer toe.